

Antony Hermus spreekt voor WGN na afloop van de ALV op 2 mei 2016

door Minze bij de Weg

‘Mijn carrière is gemaakt door de vliegreu, leren wat werkt en wat niet’

Toen dirigent Antony Hermus vorig jaar besloot zijn baan als Generalmusikdirektor van het Anhaltisches Theater Dessau in te ruilen voor een freelance bestaan, werd hij door de plaatselijke pers onder andere uitgeluid met woorden als tomeloze inzet en enthousiasme. Dat dit geen loze kreten waren konden de bezoekers van het openbare interview dat Hermus op 2 mei in Splendor aan het Wagnergenuotschap gaf ter plaatse ervaren. Gedreven en vol vuur vertelde hij over zijn loopbaan en zijn fascinatie voor de muziek van Wagner.

De start van zijn carrière was bepaald ongewoon. Omdat zijn ouders een loopbaan in de muziek niet zagen zitten (‘hoe ga je je geld verdienen?’) koos Antony Hermus voor de degelijke opleiding van bestuurlijke informatiekunde aan de universiteit van Tilburg. Het mondde uit in een baan als projectleider automatisering aan de Fontys Hogeschool in Eindhoven.

Maar ondertussen kroop het bloed waar het niet gaan kan en dus meldde hij zich ook bij het Brabants conservatorium. ‘Op het conservatorium heb ik piano gedaan en toen aangeklopt bij de afdeling orkestdirectie, bij Jac van Steen.’ Dat ging uitstekend, zo goed dat hij uiteindelijk cum laude afstudeerde op beide onderdelen, maar onderweg moest er toch een flinke hobbel worden genomen. ‘Na een jaar zei Jac: dat gaat niet goed hè. Qua talent en niveau kan je het, maar ik wil je toch laten zakken. Ik stel twee voorwaarden als je wilt slagen. Een: je zegt je baan op en komt een jaar bij mij studeren. Twee: je moet naar Duitsland gaan. Ik heb een stage voor je geregeld in Hagen.’ Antony Hermus was toen vierentwintig.

Antony Hermus op zijn praatstoel

Operahuis Hagen

Hagen is een van die vele operahuizen in Duitsland die als een uitgelezen leerschool voor beginnende musici gelden. Het pad dat Hermus volgde kan als voorbeeld dienen hoe het kan gaan.

‘Ik heb daar als repetitor twee maanden onbetaald stage gelopen. Je begeleidt dan zangers en bereidt ze voor op de optredens. Na twee maanden hebben ze mij een contract als repetitor aangeboden en ik ben er nooit meer weggegaan. Toen de Studienleiter een jaar later wegging vroegen ze mij of ik dat wilde overnemen. Een Studienleiter is eigenlijk een hoofdrepetitor. Kan ik dat wel aan, heb ik gevraagd, ik ken maar een paar opera’s. Maar je kunt organiseren, zeiden ze, dat is belangrijk. Bij zo’n operahuis rol je er geleidelijk in. Je krijgt de twintigste voorstelling van een operette te dirigeren. Wanneer is de repetitie, vroeg ik. Repetitie, dat is niet nodig, het orkest heeft het al twintig keer gespeeld en de zangers hebben het al twintig keer gezongen. Maar het orkest gaat bij zo’n gelegenheid wel iets rechter zitten. Dat ging goed en van lieverlee ging ik meer doen. Toen een tijdje later de eerste Kapellmeister vertrok kreeg ik die functie. Dat is een stap verder. Een eerste Kapellmeister heeft zijn eigen producties. Het orkest was

aardig voor mij en de Generalmusikdirektor gaf mij praktische aanwijzingen. In de trant van: zeg dit nooit meer tegen een orkest, daar moet je zo en zo doen.’

Vijf jaar zat Hermus intussen in Hagen toen de Generalmusikdirektor wegging. Wie moest de opvolger worden? Hermus: ‘Na allerlei audities kwamen ze er niet uit. Maar we hebben toch die jongen, zeiden ze. Het orkest heeft gestemd en er was geen tegenstand. Ze hebben me die baan aangeboden en die heb ik onder voorbehoud aangenomen.’

‘Werken in zo’n theater is een heel harde leerschool. Soms moet je dingen zonder repetitie overnemen. Dan moet je techniek hebben en geen zenuwen. Ik zeg niet dat het zaligmakend is, maar je krijgt zelfvertrouwen en je leert dingen: als je zo en zo doet gaat het goed. En het niveau is soms zo hoog dat je versteld staat wat er gebeurt.’

Voor zangers geldt eigenlijk hetzelfde. Ze proberen zich via concoursen te profileren, maar de markt is klein. Zeker in Nederland.

‘Als je een beetje geluk hebt dan krijg je in Amsterdam de rol van derde boom van links. Zo noem ik het altijd. Mijn carrière is gemaakt door de vliegreuven, leren wat werkt en wat niet werkt, jezelf verbeteren. Je bent steeds aan het zoeken. Dat geldt net zo voor zangers. Geleidelijk ontwikkelen, dat houdt het langste stand. Het is een hard vak. Soms zie je mensen die opeens doorbreken, maar die zijn vaak ook weer plotseling verdwenen.’

Stipendiaat in Bayreuth

Tijdens zijn jaren in Hagen kreeg Hermus ook de kans als stipendiaat Bayreuth te bezoeken. Overigens niet voor het theater in Hagen, maar via de collega’s in Siegen.

‘Hagen ging samenwerken met Siegen, waar een Landesorkest zat. Zo’n orkest speelt overal in de regio, het orkest van Hagen speelt in het theater. Soms wissel je dan muzikanten uit voor een groot bezet werk. Af en toe moest ik op korte termijn in Siegen invallen en daardoor had ik er contacten. Toen ze een stipendiaat voor Bayreuth mochten leveren vroegen ze of ik dat wilde zijn.

Dat is voor mij erg nuttig geweest. Ik ben totaal gefascineerd door Wagner, door de klank, het idioom, de verhalen. Dat krijgt een plaats als je in Bayreuth drie voorstellingen mag bijwonen. Ik was gefascineerd door de klank in Bayreuth en omdat ik mensen uit het orkest kende mocht ik mee de bak in. Dat is zo ongelooflijk, al denk ik wel dat het geluid niet voldoet aan de EU-normen. Daar is een zaadje geplant.

Ik heb er ook contacten gelegd. Je komt mensen tegen van dezelfde leeftijd en hetzelfde ontwikkelingspad. Je maakt vrienden. Zo heb ik bij een auditie in Hagen later een zanger aangenomen die ik in Bayreuth heb leren kennen. Je leert hoe mensen zijn. Want als je een zanger aanneemt moet je weten welk vlees je in de kuip hebt. Zingen kunnen ze allemaal, het gaat erom hoe ze zijn.’

Bauhausstad Dessau

Na zes jaar Hagen maakte Antony Hermus de overstap naar Dessau, een relatief kleine plaats met een groot theater. Ook daar bleef hij zes jaar met een *Ring* als glansvolle afsluiting.

‘Het is ongelooflijk wat ze daar allemaal kunnen. Toch ben ik er vorig jaar weggegaan. Het huis is een van de grootste van Duitsland. Ik ben er zes jaar geweest en je kunt er fantastische dingen doen. Mijn eerste opera daar was *Lohengrin*. Ik geloof erg in een zeven jaren cyclus. Bovendien: als je een *Ring* hebt gedaan na vier jaar voorbereiding, wat ga je dan nog doen? We hebben de *Ring* eerst als losse delen gedaan, van achter naar voren. Eerst *Götterdämmerung*, die konden we vanuit het ensemble bezetten. Daarna *Siegfried*, toen *Die Walküre* en tenslotte *Das*

Rheingold in hetzelfde jaar. Voor de cyclus hoefden we daarna ‘alleen maar’ *Siegfried* en *Götterdämmerung* op te frissen.’

Die Walküre Dessau

Die *Ring* was behalve muzikaal ook qua vormgeving een succes. De Bauhaus-Ring werd het genoemd. Toch lijkt een herhaling onwaarschijnlijk.

‘Ik ben er weg, de intendant/regisseur is weg en sommige zangers hebben het huis verlaten. Als je het wilt herhalen moet je alles weer instuderen. Dus de kans is niet zo groot, maar zeg nooit nooit.’

Al met al verliepen de zes jaar in Dessau uitermate succesvol voor Hermus. Vanaf het begin betrok hij de stad bij het orkest. Tegen *NRC Handelsblad* vertelde hij ooit hoe hij dat aanpakte.

‘Voor mijn welkomstconcert als chef heb ik het *Te Deum* van Dvorák gedirigeerd met alle koren van de stad, die allemaal hun familie naar het theater trokken. Het resultaat had geen CD-kwaliteit, maar er werd door iedereen met overgave muziek gemaakt. Geef mij maar een paar foute noten – dat is me vele malen liever dan levenloze perfectie.’

Het *Lockbuch Dessau* noemde als hoogtepunten van de alternatieve aanpak onder andere de scratch-concerten, de tweetfonie en de Beethoven-marathon. Dat alles onder het motto dat Hermus kenmerkt: Onmogelijk is niet een feit maar slechts een mening. Toen Hermus in juli 2015 zijn laatste concert dirigeerde was de zaal uitverkocht en kon het concert op het plein voor het theater in de open lucht gevolgd worden. Na afloop werd hij benoemd tot eredirigent, een titel die nog niet eerder was toegekend in de meer dan 220 jaar oude geschiedenis van het theater. In de pers werd hij met lof overladen. *Lockbuch Dessau* schreef: ‘Hij heeft nauwgezet aan de klank van het orkest gewerkt, heeft een cultuur van piano en kleur ontwikkeld. (...) Maar voor alles was Hermus een groot motivator.’

Naar aanleiding van zijn laatste CD-opname met de Anhaltische Philharmonie schreef de *Mitteldeutsche Zeitung*: ‘In ieder geval heeft hij sinds 2009 veel in beweging gebracht en de Anhaltische Philharmonie vooruit geholpen – dat is duidelijke op deze opname te horen. (...) De precisie is beter geworden en ook de moed om in het spel verantwoordelijkheid te nemen.’

Tristan und Isolde

Dat succesvolle optreden in Duitsland drong geleidelijk ook tot Nederland door. Nederlandse orkesten begonnen bij hem aan te kloppen. Zijn eerste grote succes in eigen land beleefde hij in 2013 met een productie van *Tristan und Isolde* bij de Reisopera.

Tristan und Isolde Reisopera

‘Het was een heel bijzondere productie voor mij. *Tristan* was voor mij een droom om te doen. Toen de Reisopera de bezuiniging achter de rug had zei Nicolas Mansfield: het eerste dat we doen is de *Tristan*. Dat leek een rare keuze, maar het is logisch. Je hebt geen koor nodig en vanwege het verhaal moet je de regie rustig houden, je moet het beeld niet overvoeren. Je hebt wel goede zangers nodig, maar voor de rest is het goedkoop. En als je het goed doet zet je jezelf op de kaart. *Tristan* is het summum en dat wilde ik goed doen. Dat is niet zo gemakkelijk. Als de regisseur er niet uitkomt, kan hij het aan de dirigent vragen, de zangers kunnen ook bij de dirigent terecht. Maar als

dirigent wordt je geacht alwetend te zijn zei ik tegen een zanger. Nou, mijn repetitor Richard Trimborn doet ook dirigenten zei hij. En hij weet alles van Wagner.’

‘Ik heb Trimborn met angstzweet in de handen gebeld. Kan ik *Tristan* met u doornemen, dan en dan? Nee, dat kan niet, dan komt Kent (de dirigent Kent Nagano, MbdW). Kan ik een middag langskomen? Ein Mittag? Vor *Tristan* brauchen Sie eine Woche! Uiteindelijk heb ik die week in twee delen gedaan. Dan kom je en dan denk je: daar heeft Plácido Domingo gestaan, Eva-Maria Westbroek, Carlos Kleiber, Karl Böhm. Zijn eerste vraag was: ‘Kennen Sie Gottfried von Strassbourg?’ Leest u dat dan eerst en komt u morgen terug. (De middeleeuwse schrijver Gottfried von Strassbourg schreef *Tristan und Isolde*, MbdW). We hebben alles doorgenomen. Carlos deed het hier zo, Böhm zo en Sawallisch zo. Het was een schat. Ergens in het derde bedrijf zei hij: ‘Hier scheitern alle Regisseure’. Hij heeft uitgelegd wat de bedoeling was. Tijdens de voorbereiding zei de regisseur van de Reisopera precies op die plaats: hier snap ik niets van. Ik heb het uitgelegd, maar er wel bij gezegd dat ik niet van mijzelf had.’

Bijzonder was ook dat het Noord Nederlands Orkest in zijn hele bestaan van meer dan honderdvijftig jaar nog nooit een Wagneropera gespeeld. 'Er was daardoor een grote gretigheid, er kwam een soort energie in. Ik heb nu een heel goede band met ze, gebaseerd op die *Tristan*.'

Naar je hand zetten

Sinds zijn vertrek uit Dessau is Antony Hermus actief als freelance dirigent. Dan kom je voor wisselende orkesten te staan. Of je wordt gevraagd op korte termijn iets over te nemen. Hoe krijg je het dan klaar om een orkest of een productie naar je hand te zetten?

'Belangrijk is dat het gewoon functioneert. Bij de eerste voorstelling zorg je dat je de boel bij elkaar houdt. Naarmate je meer ervaring hebt wordt je moediger. Duitse musici zijn er erg op getraind je precies te volgen. Ze hebben niet iets van: we hebben het altijd zo gedaan. Daar hoeft je je geen zorgen over te maken.

In december kreeg ik een interessante inspringbeurt. Het was bijna kerst. De telefoon ging. Hallo, u spreekt met het Staatstheater Nürnberg. Was machen Sie Sonntag? Het was donderdag. Wir suchen ein Dirigent für die *Götterdämmerung*. OK, zei ik na overleg met mijn agent. Dan kom ik nu, wanneer kan ik repeteren? Ja, er was nog een probleem. De Siegfried was op het moment ziek, de Brünnhilde kon pas zondag weer. Sie können mit die Nornen probieren. Nou ja, dat hoeft dan niet meer, die twintig minuten. Kan ik dan de partituur van de dirigent snel zien? Was ook een probleem. Ik kwam zaterdagavond om tien uur aan en heb de partituur doorgenomen. Het is toen half vier geworden. De voorstelling begon om vijf uur en vanaf drie uur kon ik repeteren. Iedere tien minuten kwam er iemand langs. Snel beslissen: welk stukje wilt u doen en waar wilde ik het over hebben. Dan is het een kruisje slaan en God zegene de greep. De eerste akte was uitproberen. Van de tweede en derde weet ik niets meer, het is in trance gegaan. Ik heb later de opname gezien, het was ongelooflijk intensief. Of dat geen afbreukrisico oplevert? Ja, maar anders was de voorstelling niet doorgegaan. En de *Ring* zat zo in mijn systeem, ik had de *Götterdämmerung* een half jaar eerder nog gedaan. Bovendien had ik al eerder met het orkest gewerkt. Maar naarmate het dichterbij vijf uur was kwamen wel even de twijfels.'

En hoe combineer je dan technische vaardigheid met inspiratie?

'Ze zijn onlosmakelijk verbonden. Dirigeren is een vak, een ambacht. Je hebt instrumentalisten die gaan dirigeren, maar die komen daar bij opera niet mee weg. Ik vind het een voorrecht dat ik dit mag doen. Belangrijk is om zoveel mogelijk respect te doen aan het werk. Dat betekent een intensieve voorbereiding, zoeken naar de diepere betekenis om die over te dragen. Ik ben totaal gepassioneerd van mijn vak. Dat probeer ik over te dragen op mijn muzikanten en vervolgens aan de zaal. Wat je precies doet kan ik niet zeggen, er zijn geen woorden voor. Dat moet je proberen over te dragen. Als we één persoon met natte ogen de nacht in kunnen sturen is onze missie volbracht.'